

Marcus Gardley neemt graag risico's

De zesde editie van De Toneelschrijfdagen in De Balie heeft als thema 'Het Sterke Verhaal, 'een lyrische ode aan leugen en waarheid'. Als sprekend voorbeeld brengt het Platform Theaterauteurs *Dance of the Holy Ghosts* van de jonge New Yorkse toneelschrijver Marcus Gardley (29). Een gesprek.

JEROEN VAN DEN BERG

GEHIJG... ZO SNEL als een baby's eerste ademhaling. God slaat de deur dicht. En zoals dat gaat bij de dood... wordt alles zwart. AMEN. Dat zijn de laatste woorden van het stuk *Dance of the Holy Ghosts* van Marcus Gardley, dat vanavond zijn Nederlandse première beleeft in De Balie. Gardley (29) is één van de opvallendste auteurs van de nieuwe generatie Amerikaanse toneelschrijvers.

In *Dance of the Holy Ghosts* beschrijft hij in een bijzondere combinatie van straattaal en poëzie de geschiedenis van zijn grootvader Oskar, die hij in werkelijkheid nooit echt heeft gekend. Drie jaar geleden maakte *Dance of the Holy Ghosts* grote indruk, toen Gardley ermee afstudeerde aan de Yale University.

Dance of the Holy Ghosts is een semi-autobiografisch stuk. Gardley beschrijft erin hoe het zou zijn als zijn opa langer had geleefd en ze elkaar hadden kunnen leren kennen. Centraal staat het moment dat grootvader Oskar zijn zwangere vrouw betrapt met een andere man. Hij bedenkt zich geen moment, schiet de man dood en probeert ook zijn vrouw te vermoorden. "We hebben het over Louisiana, rond 1920," zegt Gardley. "In die tijd was het normaal dat je je vrouw wat aandeed als ze overspel pleegde. Mijn opa kreeg maar twee jaar gevangenisstraf en is later sheriff van de stad geworden. Mijn oma is naar Californië gevlucht."

Gardley's moeder heeft hem er nooit iets over willen vertellen. Door de verhalen van andere familieleden kon hij zich gaandeweg een beeld van zijn grootvader vormen. "Hij was een ingewikkelde man, wat je noemt een slecht mens.

Hij dronk en hield zich niet met zijn kinderen bezig. Dat heeft mijn moeder voor haar leven getekend. Mijn opa werd zo geplaagd door zijn verleden dat hij er niet kon zijn voor de mensen om hem heen. Het stuk is een cadeau voor mijn moeder. Ik heb haar willen laten zien dat mijn opa er wel voor haar wilde zijn, maar het simpelweg niet kon."

De stukken van Gardley worden vaak in verband gebracht met het werk van August Wilson, één van de weinige zwarte schrijvers die zijn doorgebroken naar het Amerikaans mainstreamtheater. "Als gekleurde schrijver word je al snel met hem vergeleken, maar ik vind niet dat ons werk op elkaar lijkt. Mijn werk is minder sterk geworteld in de traditie van *the well made play*, ik concentreer me op de poëzie van de taal. Ik hou erg van de stukken van Shakespeare. Hij laat zijn personages zeggen wat ze op hun hart hebben. En hij is niet bang om een wereld op basis van taal te bouwen. Maar uiteindelijk is zijn werk zeer menselijk, en voor iedereen toegankelijk."

Op dit moment werk Gardley aan een stuk over de Seminole Freeman, zwarte slaven die door de indianen werden gehouden. Ook dit stuk blijkt onbedoeld gebaseerd op zijn eigen geschiedenis. "Toen mijn vader over het project hoorde, vertelde hij me dat we afstammen van The Freeman. Daar had hij nooit iets over gezegd!" Het stuk had een succesvolle eerste openbare lezing in The Lark Theatre in New York. "Het was fantastisch, en toch weet ik vrijwel zeker dat het niet zal worden opgevoerd, omdat het een 'history play' is. En het is erg talig, zulke stukken worden hier niet snel gedaan."

Dat is tekenend voor de situatie van veel Amerikaanse toneelschrijvers. Er wordt door de theaters weinig risico's genomen bij het

uitbrengen van nieuw werk. Programmeurs laten zich leiden door wat ze denken dat het publiek wil zien.

Gardley: "Ze kiezen voor 'veilige' stukken, van 'veilige' schrijvers. Ik vraag me af hoe je zo iets zinnigs kan zeggen over de wereld. Vooral de jonge generatie komt niet meer naar het toneel, omdat die helemaal niet geïnteresseerd is steeds dezelfde stukken te zien."

Dat was anders in de jaren zestig. Toen zaten de theaters vol, ook met jonge mensen. Het theater was een podium waarop je je mening kon verkondigen. En het was mogelijk een stuk te presenteren dat mislukte, zonder dat het voortbestaan van het theater in het gevaar werd gebracht. Tegenwoordig zijn de financiële risico's veel groter.

"Toch blijf ik schrijven wat ik wil," zegt Gardley. "Als schrijver moet je je niet door zakelijke aspecten laten inperken. Theater is geen industrie, het gaat om kunst. Het runnen van een theater in Amerika is op zich al een risico. Dus waarom dan ook geen risico nemen met de programmering van je repertoire? Als je wilt dat het theater iets te betekenen heeft, als je wilt dat je over twintig jaar kan zeggen dat je op een of andere manier impact hebt gehad op de wereld moet je risico's durven nemen. Want zonder risico's ontstaat er wat mij betreft nooit iets waardevols."

Dance of the Holy Ghosts van Marcus Gardley, vanavond in De Balie. Aanvang 20.30 uur. De Toneelschrijfdagen duren tot en met 27 april.

'HET STUK IS EEN CADEAU VOOR MIJN MOEDER'

Marcus Gardley: 'Ik concentreer me op de poëzie van de taal.'

